

3. RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE²⁷ (OCMW-STEUN)

3.1. INLEIDING

Juridisch hebben personen die internationale bescherming kregen (vluchtelingen volgens de Conventie van Genève en personen met het statuut Subsidiare Bescherming) dezelfde plichten en (bijna) dezelfde rechten als Belgen. Het Bewijs van Inschrijving in het Vreemdelingenregister (BIVR) geeft recht op maatschappelijke integratie en steun van het OCMW.

TUSSENOPLOSSING VOOR DE TRANSITPERIODE

Vele OCMW's met een Lokaal Opvanginitiatief (LOI) spelen een centrale rol in de overgang (transit) van asielprocedure naar langdurig verblijf²⁸ als internationaal beschermde vluchteling of subsidiair beschermde.

De vluchteling moet in principe binnen 2 maanden de opvangstructuur (geregeld door Fedasil) verlaten. Het recht op de materiële hulp verbonden aan de asielperiode vervalt en hij krijgt recht op financiële steun (leefloon).

In principe mag hij/zij de opvangstructuur onmiddellijk verlaten met een kleine geldsom om bij familie of vrienden in te trekken. Als de vluchteling dit doet moet hij onder tekenen dat hij afziet van verdere opvangondersteuning van de overheid. In praktijk kiezen de meeste vluchtelingen voor een tijdelijke toewijzing aan een LOI om vandaar uit naar een eigen woning te zoeken. De gemiddelde tijd om een eigen woning te vinden bedraagt 5 of meer maanden.

OCMW

Het OCMW van de plaats waar de persoon een woning met adres vindt, geregistreerd en ingeschreven is (in dit geval in het Vreemdelingenregister van de gemeente), neemt de centrale rol op om de hulpvrager te helpen. De Sociale dienst van het OCMW van de vestigingsplaats is dan de eerste belangrijke basisdienst.

Inkomen uit werk is er meestal nog niet en dus ook geen rechten uit werk. Dankzij de wet '[recht op maatschappelijke integratie \(RMI\)](#)' komt de persoon in kwestie in aanmerking voor leefloon²⁹. Wel is het RMI aan voorwaarden verbonden.

De vluchteling of bijkomend beschermde moet de aanvraag tot leefgeld zelf indienen bij het OCMW. Het OCMW kent niet zomaar een inkomen toe. Het heeft de opdracht om kansen te openen op een zelfstandig eigen leven en maatschappelijke integratie. Het

27 Dit thema werd opgesteld in samenwerking met CAW Limburg. Eindredactie 15-05-2018.

28 In hoofdstuk I, 1.2. is de manier toegelicht waarop de overheid 'langdurig' organiseert.

29 De hyperlink verbindt met de omzendbrief van 27-03-2018 die alle wetswijzigingen sinds de Wet van 26-05-2002 samenbracht en verwerkte. O.a. recht op maatschappelijke integratie voor subsidiair beschermden, de hervorming van het Geïndividualiseerd project maatschappelijke integratie (GPMI), de regeling rond het verblijf in het buitenland ...

verbindt integratie vooral met Nederlands leren en met werk. Concreet neemt 'recht op maatschappelijke integratie' **drie vormen** aan (eventueel gecombineerd):

- leefloon of equivalent leefloon
- tewerkstelling artikel 60
- geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI). Dit werd verplicht vanaf 1 september 2016. Een GPMI is een contract tussen de klant en het OCMW. De verschillende stappen worden met de klant besproken.

RECHT OP AANVULLENDE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Het bedrag van het leefloon ligt onder de armoedegrens³⁰. Het OCMW kan ook nog aanvullende maatschappelijke dienstverlening inzetten tegen armoede en sociale uitsluiting. Ook het recht op deze dienstverlening is verbonden aan specifieke voorwaarden zoals type verblijfsstatuut. Iedere hulpvraag wordt individueel onderzocht in een 'sociaal onderzoek' en voorgelegd aan het Bijzonder comité voor Sociale Dienst dat de beslissing neemt.

De aanvullende dienstverlening kan financieel of materieel zijn. Ze is al of niet eenmalig. Soms is ze terugvorderbaar. Voorbeelden zijn voorschotten, voedselbonnen, tussenkomsten voor huur, medische kosten, verwarmingstoelage, begeleiding bij administratie, schuldbemiddeling, kortingen op lidgelden voor deelname aan sociale en culturele activiteiten

Ook psychosociale hulp en pedagogische begeleiding zijn mogelijk. Deze kunnen bestaan uit ondersteunende gesprekken of hulp bij opvoeding van de kinderen. Soms werkt een OCMW daarvoor in partnerschap met een Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW). Er zijn 11 CAW's in Vlaanderen en Brussel: www.caw.be

Een CAW is eveneens een basisdienst. Deze is specifiek gericht op alle personen van wie de welzijnskansen bedreigd of verminderd worden ten gevolge van gebeurtenissen in de persoonlijke levenssfeer, een context van criminaliteit of problemen van meervoudige kwetsbaarheid ten gevolge van een proces van sociale uitsluiting. Voor specifieke vragen weten de CAW-medewerkers naar welke diensten zij kunnen doorverwijzen.

3.2. PROBLEMEN

- In het algemeen hebben de nieuwkomers met recent verblijfsrecht weinig kennis van rechten en plichten en bovendien nog weinig taalkennis. In de periode waarin ze leefgeld trekken, zijn ze zeer afhankelijk van de Sociale dienst. Ze kennen meestal niet de verschillende opdrachten en mogelijkheden van OCMW en CAW bij allerlei materiële, financiële en psychosociale problemen.
- Dat ze ook beroep kunnen doen op OCMW en CAW wanneer ze al werken, weten ze nog minder.
- Bij de dienstverlening van CAW's zijn er jammer genoeg vaak lange wachtlijsten.

30 Welzijnzorg, [dossier 2017 '1 op de 7 haalt de meet niet'](#)

- Sommige OCMW's schakelen tijdens de transitperiode (zie boven) vrijwilligers in om nieuwkomers met integratie te helpen, bijvoorbeeld om lessen Nederlands te geven, de omgeving te verkennen of om als zogenaamde 'woonbuddy' te helpen zoeken naar een huurwoning³¹. OCMW's hebben de opdracht om aan deze vrijwilligers vorming te geven.
- Elk OCMW werkt als juridische entiteit binnen de wet, maar heeft toch een eigen autonome manier van werken. Politieke strekkingen in de OCMW-raad of, in geval van fusie tussen gemeente en OCMW, in het College van burgemeester en schepenen, spelen een rol. Maatschappelijk werkers van de Sociale Dienst hebben soms moeite om alle wetgeving te volgen. Er zijn soms verschillende interpretaties van de wet mogelijk. Aangezien elke aanvraag van een klant individueel onderzocht wordt, kunnen er opmerkelijke verschillen voorkomen in de beslissingen over aanvullende maatschappelijke dienstverlening. Ook in de brede dienstverlening zijn er vele verschillen. Dit kan verwarrend zijn wanneer nieuwkomers onderling ervaringen uitwisselen. Ook vrijwilligers hebben daar vaak moeite mee.
- Sommige OCMW's koppelen extra voorwaarden aan het leefloon, die verder gaan dan het wettelijk kader (bijvoorbeeld verplichte taallessen en sollicitatiebewijzen). Andere maken gebruik van het [Geïntegreerd Project voor Maatschappelijke Integratie](#) (GPMI) om vrijwilligerswerk of gemeenschapsdiensten te doen uitvoeren. Het Netwerk tegen Armoede merkt op dat ook dit soort 'werk' moet leiden naar duurzame en volwaardige tewerkstelling én aansluiten bij de competenties van de vluchteling. Andere instrumenten zoals artikel 60 of werk via dienstencheques zijn soms meer geschikt.³²
- Voor elke hulpvraag moet de hulpvrager bewijzen van al zijn inkomsten indienen en vindt er een sociaal onderzoek plaats. Tegenwoordig ontwikkelen sommige OCMW's met CAW's en andere diensten initiatieven om niet alleen de ene hulpvraag te behandelen, maar proactief alle rechten te verkennen.

3.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- **Het verblijfsstatuut** is dus de basis van de rechtspositie van de nieuwkomer en van zijn toegang tot maatschappelijke dienstverlening en aanvullende dienstverlening. Raadpleeg daarvoor www.vreemdelingenrecht.be.
- De website [rechtenverkenner](#) biedt een online **overzicht van sociale rechten voor kwetsbare groepen** (zoals premies en andere voordelen op het vlak van onderwijs, arbeid, wonen, welzijn, energie, hoge gezondheidskosten, deelname aan sport en cultuur, budgetbegeleiding ...) op federaal, Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau. De website is wel verwarrend voor een beginnend vrijwilliger; bespreek het zoekwerk daarom met elkaar in groep.

31 VVSG, [Bevraging integratie van vluchtelingen](#) 29-05-2017

32 [Netwerk tegen Armoede, Nieuwsbrief 2017/28](#): contract leefloners zet deur open voor verplichte gemeenschapsdienst

- Men kan in de gemeente ook inlichtingen vragen over de mogelijkheden voor aanvullende maatschappelijke hulpverlening. De uitgebreide mogelijkheden zijn vaak weinig bekend. Vaak zijn ze verbonden aan tijdelijke projecten. Lokale diensten die werken aan betere toegankelijkheid, bevorderen ook de toegankelijkheid van de sociale rechten³³.
- **Maak de vluchteling attent op mogelijk onbedoelde financiële gevolgen bij de overgang van leefloon naar tewerkstelling in een artikel 60 statuut of via dienstencheques.** Het leefloon wordt vervangen door loon. Maar omdat ook de tegemoetkomingen die aan leefloon verbonden zijn, wegvallen kan het maandelijks inkomen wel tot 250 € minder worden. Dit overkomt bijvoorbeeld alleenstaande vrouwen met kinderlast. Geef dus altijd de raad om – vooraleer een arbeidscontract te ondertekenen - met de maatschappelijke assistent alle mogelijke gevolgen door te spreken en een totale berekening te vragen van loon tegenover verlies van leefloon, verlaagde tarieven en tegemoetkomingen.
- Caritas International en Convivial publiceerden een [brochure 'Vrijwilligers aan boord. Varianten van vrijwilligerswerk tijdens de transitie'](#) (2017). Deze brochure is gericht op Lokale Opvanginitiatieven (LOI's) en professionelen die niet voldoende tijd of middelen hebben om tegemoet te komen aan reële behoeften van de vluchtelingen in de transitiefase. De brochure pleit voor meer inzet van vrijwilligers en goede afspraken over de taken die hun kunnen toevertrouwd worden.
- **Besef dat er sociale en culturele verschillen onder vluchtelingen zijn.** Dit is de raad van politiek en cultureel socioloog Robin Vandevordt³⁴ na diepte-interviews van een dertigtal Syrische vluchtelingen. Hij stelde vast dat deze over het algemeen grote moeite hadden met de afhankelijke positie waarin ze terecht gekomen waren. Precies omwille van de afstandelijke en hiërarchische manier waarop het systeem van hulpverlening geregeld is, zijn vrijwilligers in een relatie van gelijke personen, zeer waardevol als aanvulling. Af en toe kunnen deze uitleg geven en aansporen om gevoelens van vernedering opzij te zetten. Soms is het aangewezen dat vrijwilliger en professioneel begeleider samen met de vluchteling afspraken maken over verdeling van hulpverleningstaken.
- Maak aan de vluchteling duidelijk dat hij altijd een ontvangstbewijs moet vragen als hij een hulpvraag aan het OCMW richt. Op het **ontvangstbewijs (schriftelijke bevestiging)** staat de datum van zijn aanvraag vermeld. Deze datum is belangrijk omdat, na sociaal onderzoek en beslissing, financiële steun wordt toegekend vanaf de datum van de aanvraag, binnen een maand. Soms wordt afgifte van dit document vergeten.
- Geef aan een vluchteling die een negatieve beslissing over een aanvraag kreeg en daarmee niet akkoord gaat, de raad om in de eerste plaats **uitleg bij de maatschappelijk werker te gaan vragen**. Een vertaler meenemen kan handig zijn. Zo kan de vluchteling misschien argumenten weerleggen en een nieuwe beslissing vragen.

33 VVSG brochure (2018), [Drempels verlagen van lokale dienstverlening](#)

34 Robin Vandevordt, [De grote afstand tussen België en Syrië](#), op www.sociaalnet.be

Als de uitleg niets toevoegt, kan de aanvrager gebruik maken van het **recht om beroep aan te tekenen bij de Arbeidsrechtbank**, binnen de 30 dagen na de beslissing. Leg uit wat een dergelijke beroepsprocedure inhoudt en verwijs eventueel door naar een advocaat. De advocaat kan er voor zorgen dat de uitspraak aangevraagd wordt 'met terugwerkende kracht', namelijk vanaf de datum van het indienen van het beroep. Vertel er bij dat het vaak lang duurt vooraleer een zaak door de Arbeidsrechtbank behandeld wordt en dat de vluchteling bewijzen van schulden die hij ondertussen opbouwt (door leningen of achterstallige betalingen) moet bijhouden. De rechter kan daar dan rekening mee houden.

- Een vrijwilliger zal best af en toe uitleggen aan de nieuwkomer dat hij – ook als hij niet (meer) afhankelijk is van leefloon - met hulpvragen kan aankloppen bij de sociale dienst van OCMW of de psychosociale diensten van CAW.